

MUZEUM MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA CHEMICZNEGO

MARIA SKŁODOWSKA-CURIE MUSEUM
OF THE POLISH CHEMICAL SOCIETY

Ewelina Wajs-Baryła

Wydawnictwo SOPHIA
ul. Relaksowa 28a, 02-796 Warszawa
e-mail: kontakt@wydawnictwosophia.pl

Abstract

Wprowadzenie

1. Powstanie Polskiego Towarzystwa Chemicznego

2. Pierwsza wystawa przy ulicy Freta 16

3. Powstanie Muzeum

Uwagi końcowe

Piśmiennictwo cytowane

Mgr Ewelina Wajs-Baryła jest absolwentką Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, historykiem-archiwistą oraz socjologiem reklamy i komunikacji społecznej. Założyła i prowadzi Wydawnictwo Sophia. Wspólnie z Tomaszem Pospiesznym współtworzy program edukacyjny Piękniejsza Strona Nauki. Jest redaktorem naczelnym „Biuletynu Polskiego Towarzystwa Chemicznego”.

<https://orcid.org/0009-0007-7926-0014>

ABSTRACT

Maria Skłodowska-Curie, the greatest Polish Scientist, was a founding member of the Polish Chemical Society. Attempts to honor her figure in a museum in Warsaw were made successively from the mid-1930s by her siblings, the president and members of the Polish Chemical Society. On the centenary of Madame Curie's birth, a museum managed by the Society was established in Warsaw, in the house of her birth. Half a century later, joint management was taken over by the capital city of Warsaw and the Polish Chemical Society. The Marie Skłodowska-Curie Museum is the only biographical museum of Madame Curie in the world.

Keywords: Marie Skłodowska-Curie, Maria Skłodowska-Curie Museum, Polish Chemical Society, Irène Joliot-Curie

Słowa kluczowe: Maria Skłodowska-Curie, Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Chemiczne, Irène Joliot-Curie

WPROWADZENIE

W 2009 roku brytyjski magazyn „New Scientist” wspólnie z L’Oréal-UNESCO For Women In Science ogłosił plebiscyt na najbardziej inspirującą kobietę nauki. Większość z ośmiuset respondentów wskazała Marię Skłodowską-Curie [1]. Gdy WHO, ONZ i UNESCO ogłosiły 2011 rok Międzynarodowym Rokiem Chemii, jego patronką została Madame Curie. Także w Polsce Sejm RP ogłosił rok 2011 Rokiem Marii Skłodowskiej-Curie. W 2018 roku „BBC History Magazine” przygotował ranking stu kobiet, które zmieniły świat. Ranking otwierała Madame Curie.

Rycunek 1. Maria Skłodowska-Curie. Fotografia wykonana w Birmingham w 1913 roku. Musée Curie (Coll. ACJC)

Figure 1. Marie Skłodowska-Curie. Photograph taken in Birmingham in 1913. Musée Curie (Coll. ACJC)

Maria Skłodowska-Curie jest bez wątpienia największą polską Uczoną. Mimo, że swoje życie naukowe związała z Francją, zawsze podkreślała, że jest Polką i zawsze dbała, aby jej prace naukowe ukazywały się drukiem także w języku polskim. Przez szereg lat wysyłała prace naukowe drukowane w Instytucie Radowym w Paryżu do ośrodków akademickich na ziemiach polskich. Warty podkreślenia także jest fakt, że

Uczona była związana z Polskim Towarzystwem Chemicznym od początku jego istnienia.

1. POWSTANIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA CHEMICZNEGO

7 czerwca 1919 roku Wojciech Świętosławski napisał do Marii Skłodowskiej-Curie:

[...] odbyły się w Warszawie, Krakowie i Lwowie posiedzenia w sprawie organizacji Polskiego Towarzystwa Chemicznego, które by skupiło wszystkich chemików Polaków, pracujących zarówno na polu naukowym, jak też w technice i pedagogii [...]. W imieniu Komisji Organizacyjnej mam zaszczyt prosić Wielce Szan. Panią o rozpatrzenie załączonego przy niniejszym projekcie statutu Towarzystwa oraz o przybycie na zebranie członków założycieli Towarzystwa w dn. 29 VI [2].

Nie zachowała się odpowiedź Uczonej, prawdopodobnie dlatego, że osobiste archiwum Wojciecha Świętosławskiego uległo zniszczeniu podczas II wojny światowej. Tym niemniej, 30 stycznia 1920 roku, wiceprezes Jan Zawadzki i sekretarz Józef Zawadzki napisali w liście do Madame Curie, że *Towarzystwo zostało zalegalizowane i że Szanowna Pani [...] została zaliczona w poczet członków założycieli [2].*

Zaledwie kilka lat później, 23 października 1923 roku, na posiedzeniu Zarządu Głównego PTChem *Uchwalono przedstawić na walne zgromadzenie [po raz pierwszy w historii Towarzystwa] projekt powołania na członków honorowych pp.: [Marię] Curie-Skłodowską, [Albinę] Hallera, [Henry'ego] Le Chateliera, [George'a] Urbaina, [Paula] Sabatiera, [Charlesa] Moureu'a i [Emila] Godlewskiego [seniora] [3].* Na Walnym Zebraniu Polskiego Towarzystwa Chemicznego 17 stycznia 1924 roku, projekt przyjęto jednomyślnie.

Postać i działalność Marii Skłodowskiej-Curie, jej życie oraz jej polski rodowód, były przez wiele lat inspiracją i tematem licznych publikacji członków Polskiego Towarzystwa Chemicznego [4].

W maju 1932 roku na elewacji kamienicy przy ulicy Freta 16, w obecności Marii Skłodowskiej-Curie, umieszczono pamiątkową tablicę upamiętniającą miejsce jej urodzenia.

Rysunek 2. Tablica pamiątkowa na elewacji kamienicy przy ulicy Freta 16 w Warszawie. Domena publiczna

Figure 2. Commemorative plaque on the facade of the tenement house at 16 Freta Street in Warsaw. Public domain

Praktycznie natychmiast po śmierci Marii Skłodowskiej-Curie 4 lipca 1934 roku jej rodzeństwo: Bronisława Dłuska, Helena Skłodowska-Szalay i Józef Skłodowski, wspierane przez dyrektora Muzeum Narodowego Stanisława Lorentza, podjęło starania, aby utworzyć muzeum upamiętniające Uczoną w warszawskim Instytucie Radowym. Nie udało się zrealizować tego projektu przed wybuchem II wojny światowej, a wszystkie zgromadzone pamiątki, listy i zdjęcia zostały zniszczone w powstaniu warszawskim [5]. Zniszczeniu uległa także kamienica przy ulicy Freta 16.

Rysunek 3. Prace wykończeniowe przy odbudowie kamienicy przy ulicy Freta 16 w Warszawie, ok. 1953 roku. Fot. Zbigniew Siemaszko, Narodowe Archiwum Cyfrowe

Figure 3. Finishing works on the reconstruction of a tenement house at 16 Freta Street in Warsaw, around 1953. Photo Zbigniew Siemaszko, National Digital Archives

2. PIERWSZA WYSTAWA PRZY UL. FRETA 16

Tuż po odbudowie warszawskiego Nowego Miasta, w 1954 roku, Polska Akademia Nauk zorganizowała uroczystą sesję naukową dla uczczenia dwudziestej rocznicy śmierci Marii Skłodowskiej-Curie. Z tej okazji, w kamienicy przy ulicy Freta 16 w Warszawie, w miejscu urodzenia Noblistki, 16 października 1954 roku otwarto „Dom Pracownika Nauki im. Marii Skłodowskiej-Curie” oraz zaprezentowano wystawę biograficzną. Liczne fotografie, dokumenty, eksponaty i rodzinne pamiątki na wystawę wypożyczyła m.in. Maria ze Skłodowskich Szancenbachowa – bratanica Uczzonej. Wśród nich znalazły się: stolik z marmurowym blatem z szachownicą z domu rodzinnego Skłodowskich, srebrny puchar ofiarowany Józefowi Skłodowskiemu – dziadowi Uczzonej – przez uczniów, porcelanowa filiżanka z miniaturą Ludwika XVIII, którą Maria Skłodowska przywiozła swemu ojcu z Paryża w 1892 roku, okulary Uczzonej, chińska kasetka i drobiazgi z jej biurka [5].

Rysunek 4. Medal pamiątkowy XX-lecie śmierci Marii Skłodowskiej-Curie, tombak patynowany, proj. Krystyna Hofman-Domadziarska, 1954, PAN Archiwum w Warszawie

Figure 4. Commemorative medal of the 20th anniversary of the death of Marie Skłodowska-Curie, patinated tombac, designed by Krystyna Hofman-Domadziarska, 1954, PAS (Polish Academy of Sciences) Archive in Warsaw

Niezwykle cennymi eksponatami były urządzenia pomiarowe z Instytutu Radowego w Paryżu, zaprojektowane przez Pierre'a Curie, które Polska otrzymała w darze od córki Uczonych – Irène Joliot-Curie w trakcie jej wizyty w Warszawie na Pierwszym Kongresie Nauki Polskiej w 1951 roku.

Rysunek 5. Irène Joliot-Curie pokazuje pamiątki po swojej matce; stoją od lewej: profesor Stefan Pińkowski, Irène Joliot-Curie, minister Adam Rapacki, Helena Szalayowa, 1951, PAN Archiwum w Warszawie

Figure 5. Irène Joliot-Curie shows mementos of her mother; standing from the left: professor Stefan Pińkowski, Irena Joliot-Curie, minister Adam Rapacki, Helena Szalayowa, 1951, PAS Archive in Warsaw

W 1954 roku pani profesor Joliot-Curie, stojąca na czele delegacji francuskiej, uroczystie otworzyła wystawę poświęconą rodzicom. Towarzyszyli jej profesorowie: Max Cosyns i Antoine Lacassagne, syn Pierre Joliot i Eugénie Cotton – uczennica Marii i przyjaciółka rodziny: *Byłam obecna na otwarciu przez Irnę Joliot muzeum w domu, gdzie urodziła się Maria Skłodowska. Znalazły się tam niektóre przyrządy, jakimi wielka Uczona posługiwała się przy pracy nad odkryciem radu oraz liczne fotografie* [6]. Wśród gości honorowych znalazły się siostra Uczonej Helena Skłodowska-Szalay oraz Jej bratanica Maria Szancenbachowa.

Rysunek 6. Ignacy Złotowski i Irène Joliot-Curie w trakcie zwiedzania wystawy poświęconej Marii i Pierre’owi Curie, 7 października 1954. Archiwum Chrzęstowskiich

Figure 6. Ignacy Złotowski and Irène Joliot-Curie during a visit to the exhibition dedicated to Marie and Pierre Curie, October 7, 1954. Chrzęstowski Archive

Rysunek 7. Irène Joliot-Curie zwiedza wystawę, 7 października 1954. PAN Archiwum w Warszawie

Figure 7. Irène Joliot-Curie visits the exhibition, October 7, 1954. PAS Archive in Warsaw

Irène Joliot-Curie powiedziała:

Sławę Marii Skłodowskiej-Curie, łączy większość jej wielbicieli z samym odkryciem polonu i radu. Prawda, odkrycie to dokonane wspólnie z Piotrem Curie stanowi najważniejszą ich pracę naukową, lecz stanowi ono tylko jedną część dzieła każdego z tych dwojga Uczonych [7].

Była to pierwsza próba utworzenia Muzeum Noblistki, której inicjatorem był prof. Ignacy Złotowski, uczeń Marii Skłodowskiej-Curie i Irène Joliot-Curie.

3. POWOŁANIE MUZEUM

Wystawa z ulicy Freta 16 w 1956 roku została przeniesiona do Muzeum Techniki w Pałacu Kultury w Warszawie. Jak wspominała docent Krystyna Kabzińska – *skromna ekspozycja nie odpowiadała randze wielkiej Uczonej* [8]. W budynku miały natomiast siedziby różne instytucje, w tym Związek Nauczycielstwa Polskiego i Instytut Marksizmu i Leninizmu.

Profesor Józef Hurwic, prezes Polskiego Towarzystwa Chemicznego w latach 1964–1967, wspierany przez profesor Alicję Dorabalską (uczennicę Madame Curie), rozpoczął starania o utworzenie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w domu jej urodzenia przy ulicy Freta 16. Zarządzenie Rady Ministrów z 16 października 1966 roku zdecydowało o powołaniu muzeum [9].

W protokole zebrania Zarządu Głównego PTChem z 28 września 1967 roku zapisano:

Prezes prof. Hurwic przedstawił uwieńczone pomyślnym skutkiem starania o utworzenie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w domu przy ul. Freta 16 w Warszawie. Osiągnięto przeniesienie dotychczasowych użytkowników z parteru i pierwszego piętra do innych lokali [8]; przeprowadzono remont i niezbędne przeróbki; ustalono projekt organizacji i ekspozycji muzeum, ustalono organizację oraz obsadę personalną. [...] Prezes zaproponował na kustosa Muzeum dr [Marię] Wróblewską, radiochemika z Uniwersytetu Warszawskiego [10].

Idea powołania muzeum Uczonej cieszyła się z dużym poparciem społecznym. W odzyskaniu budynku na cele muzealne bardzo pomogło Towarzystwu Warszawskie Koło Przewodników PTTK, które rozpoczęło na łamach prasy kampanię w celu przyspieszenia decyzji na najwyższym szczeblu. Jednocześnie kamienica przy ulicy Freta 16 stała się siedzibą Polskiego Towarzystwa Chemicznego [8, 9].

Rysunek 8. Uroczyste otwarcie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie przy ulicy Freta 16. Archiwum PTChem

Figure 8. Grand opening of the Marie Skłodowska-Curie Museum at 16 Freta Street. PCS (Polish Chemical Society) Archive

Po latach profesor Hurwic wspominał:

Okragłe rocznice są w Polsce okazją do załatwiania spraw, które w innym czasie trudno doprowadzić do skutku. Korzystając z tej okazji i zdobywszy uprzednio poparcie Henryka Jabłońskiego, ówczesnego ministra oświaty i szkolnictwa wyższego, i Wilhelma Billiga, pełnomocnika rządu do spraw wykorzystania energii jądrowej, uzyskałem zgodę premiera Cyrankiewicza [podczas rozmowy telefonicznej] [10] na przekazanie naszemu towarzystwu domu przy ulicy Freta 16, w którego oficynie przyszła na świat Maria Skłodowska, by urządzić tam muzeum biograficzne Uczonej. Towarzystwo otrzymało dzięki temu odpowiadającą jego potrzebom siedzibę z pomieszczeniami na biura, bibliotekę, salę wykładową. Muzeum otwarto uroczyście 16 października 1967 roku [11].

Uroczystego otwarcia Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie dokonała młodsza córka Marii – Ève Curie-Labouisse z mężem Henrym R. Labouissem. Towarzyszyli jej wnuczka Uczonej Hélène Langevin-Joliot z mężem Michélem Langevinem, wnuk Pierre Joliot, bratanica Maria Szancenbachowa oraz uczennica i przyjaciółka Eugénie Cotton.

Rysunek 9. Otwarcie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. W trakcie nagrania dla telewizji stoją lewej: Józef Hurwic, NN, Maria Wróblewska, NN i Ève Curie-Labouisse. Archiwum Chrzęstowskiich

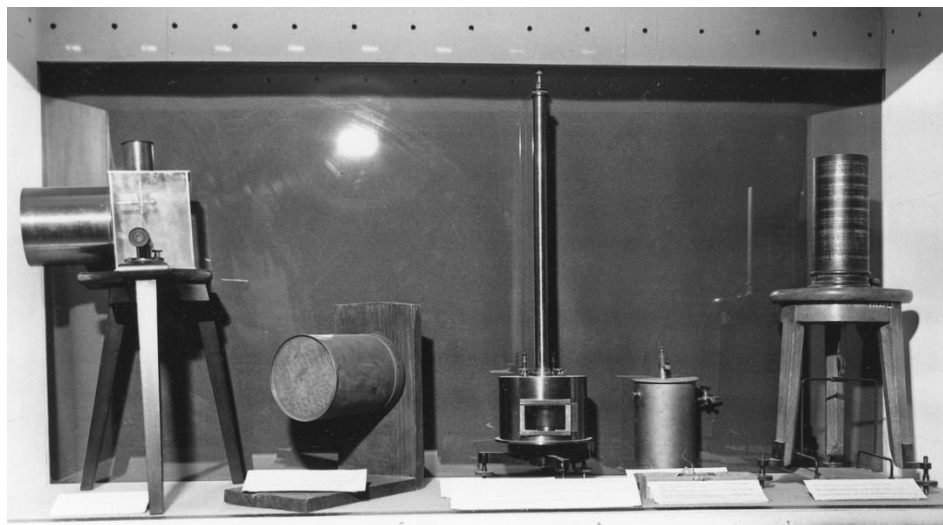
Figure 9. Opening of the Marie Skłodowska-Curie Museum in Warsaw. During the recording for television, standing on the left: Józef Hurwic, NN, Maria Wróblewska, NN and Ève Curie-Labouisse. Chrzęstowski Archive

Otwarcie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie było wstępem do trzydniowego sympozjum naukowego poświęconego perspektywom fizyki i chemii jądrowej, które zgromadziło naukowców z całego świata, w tym Noblistów: Pawła Czerenkowa i Ilję Franka (fizyka, 1958), Patricia Blacketta (fizyka, 1948), Marię Goepfert-Mayer i J. Hansa D. Jensena (fizyka, 1963), Roberta Hofstadtera (fizyka, 1961), Alfreda Kastlera (fizyka, 1966), Edwina McMillana i Glenna T. Seaborga (chemia, 1951), Cecila F. Powella (fizyka, 1950), Aage N. Bohra (fizyka, 1975); a także polskich naukowców pracujących na obczyźnie Kazimierza Fajansa i Józefa Rotblata [12].

W budynku Muzeum i siedzibie Polskiego Towarzystwa Chemicznego przy ulicy Freta 16 w Warszawie na sale wystawowe przeznaczono 166 m². Stylowe wnętrza oraz elementy dekoracyjne na potrzeby ekspozycji zaprojektowała i wykonała warszawska Pracownia Sztuk Plastycznych [8, 9].

W muzeum wyświetlano filmy dokumentalne, takie jak: *Maria Skłodowska-Curie. W stulecie Wielkiej Uczonej* w reżyserii Stanisława Grabowskiego z muzyką Wojciecha Kilara z 1967 roku. Oprócz ekspozycji stałej organizowano liczne wystawy czasowe dotyczące wielu aspektów życia i pracy Noblistki (m.in. *Kontakty Marii Skłodowskiej-*

Curie z Polską, 1974; *Maria Skłodowska-Curie w sztuce ludowych twórców*, 1976; *Znaczki, koperty i datowniki z kolekcji Sławomiry Olka*, 1986; *Maria Skłodowska-Curie w oczach współczesnych Polaków*, 1989), rodziny Curie (*50-lecie odkrycia sztucznej promieniotwórczości*, 1984), a także innych wielkich polskich chemików (m.in. *Ignacy Mościcki*, 1984; *Chemicy polscy 1939–1945*, 1985; *Wiktor Kemula*, 1986; *Chemicy w Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie*, 1987; *Życie i dokonania Jana Czochońskiego*, 2013).

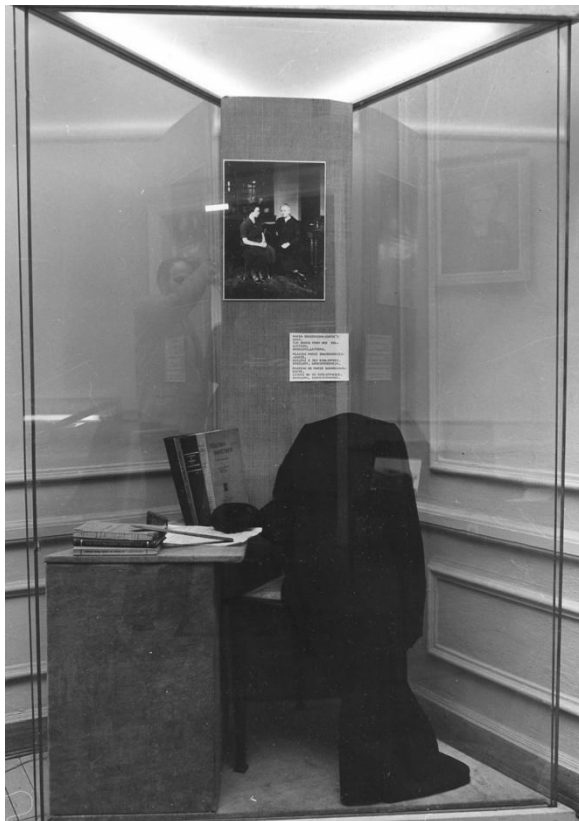

Rysunek 10. Fragment ekspozycji muzealnej z urządzeniami z pracowni Marii i Pierre'a Curie. Archiwum PTChem

Figure 10. A fragment of the museum exhibition with devices from the workshop of Marie and Pierre Curie. PCS archive

Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Warszawie od samego początku prowadziło działalność informacyjno-oświatową, służyło pomocą autorom książek biograficznych i popularnonaukowych. Wśród nich znaleźli się: Robert Reid, Robert Woźnicki, Pierre Radvanyi i Monique Bordry, Susan Quinn, Tomasz Pospieszny, Natacha Henry, Belen Yuste i Sonia L. Rivas-Caballero [13]. Wspomagało także Państwowy Instytut Wydawniczy, który w 1987 roku zwrócił się o konsultację w związku z polskim wydaniem książki Françoise Giraud [8]. Odpowiadało na liczne zapytania prasowe i telewizyjne, konsultowało scenariusze filmowe i audycje radiowe. Organizowało pokazy naukowe, spotkania autorskie i wykłady. Uczestniczyło w festiwalach nauki. Kontynuowało gromadzenie pamiątek i prowadziło badania nad biografią Marii Skłodowskiej-Curie. Organizowało wystawy czasowe. Wydawało materiały źródłowe, m.in. kilkakrotnie *Autobiografię i wspomnienie o Piotrze Curie* (także w językach francuskim i angielskim), przewodnik *Polskimi śladami Marii Skłodowskiej-Curie* (J.S. Jaworski, S. Bachanek, 2006), wybór tekstów *Na*

ścieżkach życia Marii Skłodowskiej-Curie (oprac. S. Bachanek, 2006) oraz inne publikacje dotyczące Uczonej.

Rysunek 11. Fragment ekspozycji muzealnej; w gablocie umieszczono pierwsze wydania książek i płaszcz Madame Curie. Archiwum PTChem

Figure 11. Fragment of the museum exhibition; the display case contains first editions of books and Madame Curie's coat. PCS archive

Ważnym aspektem działalności muzeum była zawsze bliska współpraca ze szkołami im. Marii Skłodowskiej-Curie w Polsce i zagranicą oraz organizowane co roku konkursy dotyczące Uczonej dla szkół podstawowych i średnich. Liczne grupy szkolne odwiedzały muzeum, a prowadzone warsztaty chemiczne zawsze cieszyły się ogromnym powodzeniem.

UWAGI KOŃCOWE

W latach 2015–2017 budynek muzeum przeszedł kompleksowy remont i modernizację – od piwnic aż po poddasze, które wcześniej nie było użytkowane – i w całości został przystosowany do nowych wyzwań muzealnych, a także – dzięki za-

instalowaniu windy – dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

W 2018 roku Polskie Towarzystwo Chemiczne i Miasto Stołeczne Warszawa podpisały umowę o wspólnym prowadzeniu Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie jako instytucji kultury.

Rysunek 12. Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, widok współczesny. Fot. A. Gryczuk
Figure 12. The Marie Skłodowska-Curie Museum in Warsaw, contemporary view. Photo A. Gryczuk

Towarzystwo nadal wspiera badania nad życiem i pracami Marii Skłodowskiej-Curie, ściśle współpracuje z Musée Curie w Paryżu, a także w 2023 roku zainicjowało – biografią *Maria Skłodowska-Curie. Zakochana w nauce* autorstwa Tomasa Pospieszego – wydawanie biografii wybitnych chemików w „Serii Historycznej Polskiego Towarzystwa Chemicznego” we współpracy z Wydawnictwem Sophia.

Obecnie trwają prace nad stworzeniem nowej – nowoczesnej i interaktywnej – wystawy stałej w muzeum Noblistki. W fazie projektowej Polskie Towarzystwo Chemiczne ściśle współpracuje z Biurem Kultury m.st. Warszawy.

Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie jest jedynym muzeum biograficznym Uczonej na świecie.

PIŚMIENNICTWO CYTOWANE

- [1] Most inspirational woman scientist revealed, „New Scientist”, 1 lipca 2009, <https://www.newscientist.com/article/mg20327156-600-most-inspirational-woman-scientist-revealed/> [dostęp 19 listopada 2023].
- [2] K. Kabzińska, M.H. Malewicz, J. Piskurewicz, J. Róziewicz, Korespondencja polska Marii Skłodowskiej-Curie 1881–1934, Instytut Historii Nauki PAN i Polskie Towarzystwo Chemiczne, Warszawa 1994.
- [3] Obecni byli: Przewodniczący Wojciech Świątosławski, Stanisław Bądryński, Jan Bielecki, Alicja Dorabialska, Ludwik Szperl, Józef Zawadzki, Jan Zawidzki. Zob. Sprawozdania z posiedzeń Polskiego Towarzystwa Chemicznego, *Roczniki Chemji*, **4**, s. 1.
- [4] Wybór publikacji: A. Dorabialska, Marja Skłodowska-Curie i Piotr Curie, Księgarnia świętego Wojciecha, Poznań-Warszawa-Wilno-Lublin, 1935; Taż, Maria Skłodowska-Curie, Polonia, Warszawa 1967; J. Hurwic, Wkład Marii Skłodowskiej-Curie do nauki [red.], PWN, Warszawa 1954; J. Hurwic, Maria Skłodowska-Curie i promieniotwórczość, Żak Wydawnictwo Edukacyjne Zofii Dobkowskiej, Warszawa 1993; Tenże, Radioactive, GAL Edition, Warszawa 2008; J.S. Jaworski, S. Bachanek, Polskimi śladami Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Chemiczne, Warszawa 2006; S. Bachanek, Na ścieżkach życia Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Chemiczne, Warszawa 2006.
- [5] T. Pospieszny, E. Wajs-Baryła, P. Chrzastowski, Aby ocalić od zapomnienia. Pamiątki Władysława, Józefa i Marii Skłodowskich, Wydawnictwo Sophia, Warszawa 2023.
- [6] T. Pospieszny, Irena Joliot-Curie. Radowa dziedziczka, Polskie Towarzystwo Chemiczne & Wydawnictwo Sophia, Warszawa 2023.
- [7] B. Bobrański, Uroczysta sesja naukowa Polskiej Akademii Nauk ku czci Marii Skłodowskiej-Curie, *Wiad. Chem.*, **9**, s. 47.
- [8] K. Kabzińska, J. Lorski, Historia i działalność Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, *Muzealnictwo*, **31**, 1988, s. 30.
- [9] K. Kabzińska, XX lat działalności Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, *Wiad. Chem.*, **42**, s. 622.
- [10] L. Biliński, Z Mazowsza do sławy paryskiego Panteonu, Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2003.
- [11] J. Hurwic, Wspomnienia i refleksje. Szkic autobiograficzny, wyd. 3, Dom Wydawniczo-Promocyjny GAL, Warszawa 2006.
- [12] 100-lecie urodzin Marii Skłodowskiej-Curie, *Postępy Fizyki*, **28**, 1967, s. 717.
- [13] Efektem współpracy Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie z wymienionymi autorami są następujące publikacje książkowe: R.W. Reid, Marie Curie, New American Library, New York, 1978; R. Woźnicki, Madame Curie. Daughter of Poland, American Institute of Polish Culture, Miami, Fla, 1983; P. Radvanyi, M. Bordry, La radioactivité artificielle et son histoire, CNRS, Paris, 1984; S. Quinn, Życie Marii Curie, tłum. A. Soszyńska, Prószyński i S-ka, Warszawa, 1997; T. Pospieszny, Nieskalana sławą. Życie i dzieło Marii Skłodowskiej-Curie, Novae Res, Gdynia 2015; T. Pospieszny, Pasja & geniusz. Kobiety, które zasłużyły na Nagrodę Nobla, Wydawnictwo po Godzinach, Warszawa 2019; N. Henry, Uczone siostry. Rodzinna historia Marii i Broni Skłodowskich, Wydawnictwo Dolnośląskie-Publicat, Wrocław, 2016; B. Yuste, S. L. Rivas-Caballero, Maria Skłodowska-Curie. Ella misma, Ediciones Palabra, Madrid, 2016.